

היבטים לשוניים בפרשת שלח פג

דקדוקי קריאה בפרשת שלח בהפטרה ובראשון של קרח

יג ג רֵאשִׁי: הרי"ש קמוצה
יג ח לְמִטָּה אֶפְרַיִם: בשונה מיתר השבטים, מוטעם במרכא-טפחא; אֶפְרַיִם: הרי"ש בקמץ.
יג יד בֶּן-וַפְסִי: הוא"ו בקמץ קטן
יג יח הַמַּעֲט: ללא געיא בה"א והמ"ם בשווא נח ¹ .
יג יט וּמָה הָאָרֶץ: להפריד בין הדבקים וכן בפס' הבא; בְּהִנֵּה הַבְּמַחֲנִים: להפריד בין הדבקים;
הַבְּמַחֲנִים: הבי"ת דגושה
יג כ הַשְּׂמֹנֶה הָאֵלֶּה: להפריד בין הדבקים ² ; הַיֵּשׁ-בָּהּ: הי"ד בצירי לא בסגול; וּלְקַחְתֶּם מִפָּרִי: להפריד בין הדבקים
יג כא עליית שני
יג כב אַחִימֶן: מ"ם בפתח
יג לב תָּרוּ: במלרע
יד ב לו-מִתְנֹנּוּ: הת"ו בשווא נח למרות שקודם לה תנועה גדולה ³
יד ג וְלָמָּה: במלרע
יד ח עליית שלישי
יד ט אֶל-תִּירְאוּ: הרי"ש בשווא נע
יד יג כִּי-הֶעֱלִיתָ: הלמ"ד בחירק, ולא בצירי
יד יד נִרְאָה: אל"ף בקמץ. וַעֲנֵנֶךָ: העמדה קלה בוא"ו, למנוע הבלעת העי"ן החטופה, והנר"ן השנייה בשווא נע
יד יח בפסוק זה מרכיבים משותפים עם שמות לד ז ולכן יש לשים לב להבדלים במילים ובטעמים ⁴
יד כא וַיִּמְלֹא: הוא"ו בשווא נע
יד כו עליית רביעי
יד כז מְלִינִים: הלמ"ד בדגש חזק לשון תלונה ולא לשון לינה
יד כח כֵּן אַעֲשֶׂה לָכֶם: טעם טפחא בתיבת כֵּן
יד לח חָיו: במלרע
יד מ וַעֲלִינוּ אֶל-הַמָּקוֹם: שתי תיבות רצופות מוטעמות בתביר
יד מד וַיַּעֲפֹלוּ: העי"ן בשווא נח והפ"א דגושה
טו ח עליית חמישי

¹ גם כאשר היא ה"א השאלה, וגם כאשר היא ה"א הידיעה במילה המעט השוא במ"ם תמיד נח ואין געיא בה"א.
² מי שמבטא נכונה את האות ה"א, אינו נתקל כאן ובפסוק הקודם ב'דבקים'. אבל למרבה הצער אצל הרבה מהישראלים אין הבדל בכלל בין ה"א לאל"ף. ויש כאן חשש של ממש לבליעת אות.
³ היות והקמץ בא בהברה מוטעמת, הכלל לפיו "שווא הבא אחרי תנועה גדולה, נע" לא חל, כמו במגילת רות א ח: לְכַנְהָ שֶׁבְנָה

⁴ פרשת שלח: וַיִּאָרְדְּ אִפְסִים וְרַב-חֹסֶד נִשְׂא עֹז וְפָשַׁע וְנָקָה לֹא יִנְקָה פֶקֶד עֲזֵן אָבוֹת עַל-בָּנִים עַל-שְׁלִשִׁים וְעַל-רִבְעִים: פרשת כי-תשא: נִשְׂא עֹז וְפָשַׁע וְחִטָּאָה וְנָקָה לֹא יִנְקָה פֶקֶד | עֲזֵן אָבוֹת עַל-בָּנִים וְעַל-בָּנֵי בָנִים עַל-שְׁלִשִׁים וְעַל-רִבְעִים:

טו יא יַעֲשֶׂה: העמדה קלה ביר"ד שלא יישמע כפתח

טו יג יַעֲשֶׂה-פְּכָה: העמדה קלה ביר"ד, דגש חזק בכ"ף הראשונה מדין דחיק

טו יד בְּתוֹכְכֶם: כ"ף ראשונה בשווא נע ולא בחטף.

לְדַרְתֵיכֶם: הטעמה משנית ברי"ש ולא בדל"ת כפי שנוהגים בטעות כמה בעלי קריאה

טו יז עליית ששי

טו יט בְּאֶכְלֶכֶם: העמדה קלה בביל"ת, למנוע הבלעת האל"ף החטופה, והכ"ף בקמץ קטן

טו כא לְדַרְתֵיכֶם: הטעמה משנית ברי"ש ע"י מאיילה טעם מאיילה כעין טפחא אך משרת, לא מפסיק

טו כג וְהִלָּאָה: השווא בלמ"ד נח על אף שקודם לו תנועה גדולה, ראה הערה לעיל יד ב

טו כד נַעֲשֶׂתָה: לקוראים תי"ו רפויה כשי"ן שמאלית, השי"ן בשווא נח ויש להיזהר מהבלעת אות

טו כה על-שְׁגָגְתֶם: גימ"ל ראשונה בשווא נח, על אף הקושי

טו כז עליית שביעי

טו כח בְּחֻטְאָה: הה"א לא במפיק

טו לא הַכֶּרֶת | תַּפְרֶת: פסק בין התיבות, יש לעצור מעט בקריאתן. עֲוֹנָה בָּהּ: במילה הראשונה הה"א ללא מפיק, לכן במילה השנייה הבי"ת רפויה. עם זאת, אין טעם נסוג אחור

טו לז מפטיר

טו לח וְנִתְּנוּ: במדויקים, הטעמה משנית בנו"ן הראשונה במרכא ולא בגעיא

טז לט וְלֹא-תִתְּוֹרוּ: גרש ללא אזלא (קדמא)

הפטרת שלח ביהושע ב:

א יְהוֹשֻׁעַ-בֶּן-נֹון המילים מוקפות יְהוֹשֻׁעַ- לא במונח אלא מוקף. שְׁנַיִם-אֲנָשִׁים: המילים מוקפות שְׁנַיִם- לא בקדמא. וַיֵּלְכוּ: ההטעמה הנכונה היא קדמא ואזלא לא פזר. בֵּית-אִשָּׁה: מוקף, בֵּית- לא במונח

ב וַיֵּאמֶר: יר"ד בצירי והמ"ם בפתח

ד וַתֵּאמֶר | כֵּן: מונח לגרמיה

ה אָנָּה: הטעם באל"ף מלעיל לעומת זאת בלשון תחנונים הטעם בנו"ן מלרע והיא דגושה (בכתיב אל"ף ובכתיב ה"א)

ו הֶעֱלֵתָם: העמדה קלה בה"א ובמלעיל

ז הַמַּעֲבָרוֹת: העי"ן בשווא נח והבי"ת אחריה בשווא נע

ח יִשְׁכְּבוּן: במלרע⁵

יא וַיִּמָּס: המ"ם דגושה ומוטעמת

יב הַשְּׁבָעוּ-נָא: העמדה קלה בשי"ן, הבי"ת בשווא נע אך ההטעמה בנו"ן (קצת לא נוח לקריאה).

יד וַיֵּאמֶרוּ: טעם נסוג אחור ליר"ד והמ"ם בשווא נע

טז הִהָרְהָ לָכֵן: דגש חזק בלמ"ד מדין אתי מרחיק. שׁוּב: השי"ן בחולם

⁵ יש צירוף דומה בפרשת וירא בראשית יט ד טָרַם יִשְׁכְּבוּ שם הטעם הוא בכ"ף, אבל כאן מסתיים בנו"ן, ולכן מלרע

יז נְקִיָּם: הקו"ף בחירק חסר והי"ד אחריה אף היא בחירק ומודגשת בדגש חזק. אין לקרוא 'נקיאים' וכן הדבר לאורך כל הפרק. **הַשְּׁבַעְתָּנוּ**: העי"ן בשווא נח
 יט **תְּהִיָּה-בּוֹ**: העמדה קלה בתי"ו ודגש חזק בבי"ת מדין דחיק
 כב **וַיֵּשְׁבוּ שָׁם**: טעם נסוג אחור ליו"ד, והשי"ן בשווא נע. **עַד-שָׁבוּ**: הטעם בשי"ן, מלעיל לשון שיבה, הקורא מלרע עובר ללשון שבי⁶
ראשון של קרח:
 טז ג **כִּי כָל-הָעֵדָה**: טעם מהפך בתיבה **כִּי** בלבד, הכ"ף במילה **כָּל** רפויה כדין בגדכפ"ת אחרי מילה המסתיימת בהברה פתוחה וטעם מחבר. יש לשים לב במקומות אחרים⁷
 טז ג **תִּתְּנֵנָּה**: ש"ן שמאלית בשווא נע, אחרת זה משנה את המשמעות
 טז ד **שְׁנֵי בַמִּנְחַת שַׁבַּת**
 טז ה **וְאֵל-כָּל-עֲדָתוֹ**: העמדה קלה באל"ף
 טז ז **וּתְּנֵנוּ בְּהֵן | אֲשׁ: וּתְּנֵנוּ** במונח ולא במקף
 טז ח **שְׁלִישֵׁי בַמִּנְחַת שַׁבַּת**
 טז ט **הַמַּעֲטָה**: המ"ם רפויה ללא דגש ובשווא נח, כן הדבר גם בהמשך. וכן הוסבר לעיל יג יט
 טז יא **תִּלְוֵנוּ**: דגש חזק בלמ"ד, מלשון תלונו ולא לינה, שאז אין דגש והתי"ו קמוצה

החלוקה לסדרים לעומת החלוקה הנוצרית לפרקים. דברי ידידנו הרב בצלאל אריאל נר"ו. לאוהבי התורה ולומדיה שלום רב, כשערכו חכמי ישראל את מערך לימוד התנ"ך, כשהם קבעו את ראשי הסדרים, הם יצרו הקשרים ביניהם במטרה להעביר אלינו מסרים אמוניים וחינוכיים. לא ידוע מתי החל סידור מערך ראשי הסדרים, אך ידוע שעל פיה נהגו לקרוא בתורה בציבור בבתי הכנסת בארץ ישראל בתקופת הבית השני. אני מרשה לעצמי לשער, שהסדרים נערכו על ידי אנשי הכנסת הגדולה כחלק ממפעלם לארגן ולסדר את קיום התורה והמצוות בעם ישראל. מפורסם שהם ערכו את התנ"ך ואת סידור התפילה.
 נהערה: מעבר לתורה שנמסרה על ידי משה, רוב ספרי התנ"ך נכתבו כבר בתקופת בית ראשון. גם התפילה לא נתחדשה בבית שני. אלא שאנשי כנסת הגדולה ערכו אותם ותיקנו תקנות רבות בנוגע להם ולמנהגי בישראל.
 להבנתי, שתיים מהמטרות המרכזיות שלהם היו לחנך את עם ישראל לתקן את קילקולי תקופת הבית הראשון ולתת תקווה למימוש הבטחת הגאולה. אחת הדוגמות להעברת מסר חינוכי דרך מספר ראשי סדרים נמצאת בפרשת השבוע שלנו: הביטוי **עַד-אֲנָהּ מוֹפִיעַ** בעשרה פסוקים בתנ"ך. שלושה מהם נקבעו כראשי סדר יג.
 בשמות יג וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה עַד-אֲנָהּ מֵאַנְתֶּם לְשֹׁמֵר מִצְוֹתַי וְתוֹרָתִי:
 במדבר יג וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה עַד-אֲנָהּ יִנְאַצְנִי הָעָם הַזֶּה וְעַד-אֲנָהּ לֹא-יֶאֱמִינוּ בִּי בְּכָל-הָאֲתוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ:

⁶ השווה לפרשת שכם בראשית לד כט שָׁבוּ וַיִּבְּזוּ הַטַּעַם בבי"ת.

⁷ בקטע "בית יעקב" הנאמר ע"י עדות המזרח והמערב לפני שיר של יום אומרים פסוק ממיכה ד ה: **כִּי כָל-הָעַמִּים** ושם **כָּל בְּכ"ף** דגושה, ויש טועים בזה, גם סידורים.

ובתרי עשר יג' [בנבואות חבקוק] עד־אָנָה ה' שׁוֹעֲתִי וְלֹא תִשְׁמַע אֲזַעֲקָ אֲלֵיךָ חֲמָס וְלֹא תוֹשִׁיעַ:
מדרש תהילים על מזמור יב' שלנו דורש: אמר רבי יצחק מדה כנגד מדה.
אמר הקדוש־ברוך־הוא לפי שאמרתי לכם ארבעה פעמים עד אָנָה אף אתם עתידים
לומר עד אנה ארבעה פעמים.. כך אני עתיד למסור אתכם ביד ארבע מלכיות...
עד־אָנָה ה' תִּשְׁפָּתְנִי נִצַּח עד־אָנָה תִּסְתִּיר אֶת־פְּנֵיךָ מִמֶּנִּי: עד־אָנָה אֲשִׁית עֲצוֹת בְּנַפְשִׁי יְגוֹן בְּלִבִּי
יִמָּם עד־אָנָה יְרוּם אִיבֵי עָלְי: (תהלים). פתיחת מזמור יב' שלנו א"ה. בספרי תהלים שלנו מזמור יג').
עד אנה תשכחני – בבבל, עד אנה תסתיר – במדי, עד אנה אשית – ביון, עד אנה ירום
אויבי – באדום:

ראש הסדר שנוקבע בתחילת זעקת חבקוק הנביא עוסק באחת הסתרות פנים אלו.
לפני כשמונים שנה היינו בתקופת הסתר פנים איזמה ונוראה. מאז אנו זוכים למאור
פני ה'. יהי רצון שנוצליח לעשות רצון אבינו שבשמים ולזכות לגאולה העולמית.

אמן. שבת שלום בצלאל אריאל 0545919622 beariel@gmail.com
מדרש המקשר שני ראשי סדרים: כך פתח רבי תנחומא בר אבא בשם רבי חנינא אחיו של רבי אהא בן רבי חנינא: זאת
הפְּרָשָׁה שֶׁל נְסֻכִים, שְׁנַאֲמַר (פסוקים ו'–י כאן): 'אוּ לְאֵיל תִּעְשֶׂה מִנְחָה, וַיִּזְן לְנֹסֶךְ שְׁלִשִׁית הַחֵיִן, וּמִכָּאן וְאֵילֶךְ (פסוקים
יט–כ כאן): 'וְהָיָה בְּאֶכְלֶכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ, וְאֲשִׁית עֲרֹסְתְּכֶם חֶלֶה תִרְיַמוּ תְרוּמָה, הָרִי חֶלֶה לְמִטָּה וּנְסֻכִים לְמַעְלָה,
לְפִיכֶךָ פִתַּח רַבִּי חֲנִינָא (קהלת, ראש סדר ו'): 'לֵךְ אֶכֶל בְּשִׂמְחָה לְחֶמֶךָ וְשִׂתָּה בְּלִב־טוֹב יִיגַד', מֵהוּ (שם): 'כִּי כִכָּר רָצָה
הָאֲלֹהִים אֶת־מַעֲשֵׂיךָ? אֶכֶל בְּשִׂמְחָה לְחֶמֶךָ' – זו פְּרִשְׁת חֶלֶה. 'וְשִׂתָּה בְּלִב־טוֹב יִיגַד' – זו פְּרִשְׁת נְסֻכִים. מֵהוּ 'כִּי
כִכָּר רָצָה וּגוֹי' – זו הַכְּסֵת יִשְׂרָאֵל לְאָרֶץ, שְׁנַאֲמַר (ראש הסדר כאן): 'כִּי תִבְאוּ אֶל־אֶרֶץ וּגוֹ. (במדבר רבה יז:ב)
מדרש תנא דבי אליהו רבה (כ"ט:ב) מקשר בין הסדר והפטרתו (ישעיה כגה–יח+לב).

באותה שעה אמר הקדוש־ברוך־הוא למשה: לך ומרצה את אותן העניים שכבר יצא לבם מעליהם... אמר לו:
כמה?... בדברי תורה, שנאמר: וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִבְאוּ אֶל־אֶרֶץ מוֹשְׁבֹתֵיכֶם... וְעֲשִׂיתֶם אֵשֶׁה לְה' עֲלֵה אוֹיֶכֶת וּגוֹ
(ראש הסדר כאן). באותה שעה היתה מריבה גדולה בין ישראל לגרים... אמר לו הקדוש־ברוך־הוא למשה: ולא כך
אמרתי לך וְכִי־יְגוֹר אֲתֶם גֵּר הַקֹּהֵל חָקָה אֲתֶם לָכֶם וְלִגְר הַגֵּר... כָּכֶם כִּגְר יִחַד לְפָנַי ה' וּגוֹי! (פסוקים יז–טו כאן).
מכאן אמרו שלש מדות יש בגרים... וכיצד יש גר שהוא כמו אברהם אבינו? אם היה הולך ופשפש בכל הגויים, כיון
שהוא רואה שכל הגויים הם מספרים בטובתן של ישראל, אמר בלבו 'מתי אתגייר ואהיה כמוכם ואכנס תחת כנפי
השכינה', עליו נאמר (ישעיה כג:ח).... וְכִנֵּי הַכִּכָּר הַחֲלָיִים עֲלֵהוּ לְשִׂרְתוֹ וְלֹאֲחַקְהָ אֶת־שֵׁם ה' הַלְיִוֹת לוֹ לְעַבְדִּים וּגוֹ
(פתיחת ההפטרה): וְהִבְיֹאֲתִים אֶל־הַקֹּדֶשׁ וְשִׂמְחֹתֵם בְּבֵית תְּפִלְתֵי עוֹלְתֵיכֶם וּבְחֵיהֶם לְרַצוֹן עַל־מִזְבְּחֵי וּגוֹ.

מלא העומר. שֶׁלַח לֶךָ אֲנָשִׁים. אמרו חז"ל דבאותה שעה כשרים היו. וראוי להבין מה הסיבה
שנתהפכו כקשת רמיה. ונראה כי אמרו חז"ל דכל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו, ומה גם
בהיות התגברות הסט"א קודם ביטולה, הוא מתגבר ביותר, כמו הנר שקודם שיכבה מתלהב
יותר, וכן האדם כאשר עומד למות, אז קודם אפיסתו הגוף מתחזק לפעמים ביותר, וזהו
אפיסתו, כמ"ש 'תִּסְרַף רוּחִם יִגְעוּן (תהלים קד, כט)'. לכן כאשר באו לא"י שהשיגו חכמה יתירה
וראוים היו לנצח הקליפות, לכן התגבר עליהם הסט"א. ולזה אמרו 'כשרים היו באותה שעה',
אבל כשבאו לא"י שהשיגו מעלה יתירה, התגבר עליהם כח הקליפה עד שנהפכו לרעה.

ילקוט סופר. שֶׁלַח לֶךָ אֲנָשִׁים וַיִּתְּרוּ אֶת אֶרֶץ פְּנֵנִן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד
לְמִטָּה אֲבֹתָיו תִּשְׁלְחוּ פֶל נְשִׂיא בְּהֵם. וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּאָרָן עַל פִּי ה'. ולהלן בפרשה
מצינו זִיקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשִׁיעַ בֶּן נוֹן יְהוֹשֻׁעַ, וברש"י: התפלל עליו ה' וישועך מעצת מרגלים. ויש
לדקדק כוונת הלשון 'מעצת מרגלים', וכן מרגלא בפומי דאינשי לקרוא אותן האנשים אשר
שלח משה 'מרגלים', ובאמת לא נאמר בכל הפרשה לשון 'מרגלים', רק 'לתור את ארץ פְּנֵנִן'.
וגם ישראל אמרו וַיִּשְׁלַח אֲנָשִׁים לְפָנֵינוּ וַיַּחְפְּרוּ לָנוּ (דברים א, כב), ורק אח"כ כתיב וַיִּפְּנוּ וַיַּעֲלוּ...
וַיִּרְגְּלוּ אֹתָהּ (שם פס' כד). ונראה לי שלשון 'מרגלים', הוא מלשון 'רגל', שדרך ההולכים לתור,
להיות באותה מדינה זמן זמנים טובא, שיהיו יכולים לילך בכל עיר ועיר, ובכל מקום במדינה
תדרוך כף רגלם בעיר ביבשה בהר ובשפילה להכיר את המדינה מהותה וטבעה, ולהכיר את
יושביה בכל ענינה, כן הוא דרך ההולכים לתור את הארץ, ועל כן נקראו 'מרגלים', מלשון
'רגל'. והנה כוונת משה רבינו במה ששלח אותם לתור את הארץ, כי רצה רק לקיים קצת דרך

הטבע אשר מחויב האדם, ולא ילכו רק לראות את הארץ, אבל לא ישהו שם זמן רב. ועל כן אמר רק 'לתור את הארץ', והכוונה מלשון 'לתור בְּחֶמְהָ (קהלת א, יג)', או 'תִּרְתִּי בְּלִבִּי (קהלת ב, א)', וזאת אפשר גם בזמן מועט. וכן ישראל לא ביקשו שישלחו 'מרגלים', רק אנשים אשר יחפרו את הארץ, אבל המרגלים מיד בהליכתן היו בעצה רעה, כמאמר חז"ל שדרשו מן הפסוק 'וילכו, ויבואו', מקיש הליכתן לביאתן, והם שהו ארבעים יום שרצו לרגל את כל הארץ, ולא בטחו בהקב"ה 'איש מִלְחָמָה (שמות טו, א)', ועל כן כתיב 'וַיִּפְּנוּ וַיֵּעָלוּ... וַיִּרְגְּלוּ אֹתָהּ'. וזה הכוונה מה שביקש משה י-ה יושיעך מעצת מרגלים, היינו מהכוונה שלהם לשהות שם זמן רב ולחקור את הארץ לארכה ולרחבה יותר מהשתדלות במקצת כדרך הטבע.

שערי זבול הרב זבולון המבורגר ז"ל. **שְׁלַח לְךָ אַנְשִׁים**. אמרו חז"ל (ראה ילקוט שמעוני), שבתחילה נתקבצו אצל משה לשלוח מרגלים, ולא רצה, אמרו לו, כי העמים יודעים שאנו באים לירש אותם, והם מטמינים את ממונם, וכשיגיעו ישראל לא ימצאו כלום ונמצא דבר ה' בטל ח"ו, ואז יֵיטֵב בְּעֵינֵי הַדְּבָר (דברים א, כג)', מה שאמרו 'וַיִּחְפְּרוּ לָנוּ אֶת הָאָרֶץ (בפסוק הקודם)', פ"י החפירות שמטמינים בהם ממונם, כיון ששמע משה כך נלכד בידם, ע"כ. וצ"ע דאיך נלכד משה רבינו בידם, הא אמרו חז"ל שצדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם, וכל שכן תקלה גדולה כזאת.

ונראה לפי מה שכתב האור החיים וז"ל: וא"ת קושיא לאלקינו למה לא מנע הדבר מהיות כך. ונראה כי לצד שראה שזולת זה היו פוקרים יותר ועושים בהלה יותר ממה שעשו בהליכת המרגלים, עכ"ל. ונראה דאם היו פוקרים יותר ועושים בהלה יותר ממה שיצא אחרי המרגלים, אז היה יוצא התקוממות נגד משה רבינו וכל כלל ישראל היו עומדים בסכנה גדולה כמו בקרח ועדתו שכל עם ישראל ח"ו היו נבלעים באדמה, אלא כאן שמשה רבינו שלח מרגלים ואז לא יצא התקוממות נגד משה רבינו, אלא רק שלא רצו להלחם ולכבוש ארץ ישראל, ואלא המרגלים מתו באותו זמן חוץ מיהושע בן נון וכלב בן יפונה, ואח"כ נגזר שאלו מבין עשרים שנה ואילך ימותו במדבר ולא בפעם אחת, אלא הזקן לפי זקנותו במשך ארבעים שנה, ולא היה כל כך ניכר, כיון שהעולם התנהג במשך הזמן ברגילות כמו שנהגו בני ישראל במדבר, ובניהם גדלו ונשארו ונכנסו לא"י והם לחמו וכבשו והתנחלו.

וזה היה בכח שמשה רבינו שלח את המרגלים, ומשה רבינו רעיא מהימנא ע"ה ביקש אז רחמים מרובים בשביל עם ישראל, והקב"ה קיבל את תפילותיו והשיב לו 'סִלַחְתִּי כְּדַבְרְךָ', וזה היה הכל אחרי שליחות המרגלים בלי שהיה ח"ו התקוממות נגד משה רבינו שהיה יכול להיות אם משה רבינו לא היה שולח מרגלים.

ויוצא לפ"י ששליחות המרגלים הצילו את עתיד האומה, וזהו הביאור לענ"ד שהקב"ה אמר למשה רבינו 'שלח לך אנשים', ובכח זה זכה משה רבינו שהקב"ה אמר לו 'סִלַחְתִּי כְּדַבְרְךָ', וא"כ לא יצא ממשה רבינו ע"ה שום תקלה אלא אדרבה סליחה וכפרה.

הרב גור-אריה צור נר"ו. **שְׁלַח-לְךָ אַנְשִׁים** תוספת על מה שהובא בשנים קודמות. או פֶּלֶךְ לְדָרֶךְ זו, שהמרגלים הפשיטו מעליהם את כוונתה של מצות הציצית, שכן כתוב בה וְלֹא-תִתְּרוּ אַחֲרַי לְבִבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם, והם תרו גם תרו אחרי לבבם ואחרי עיניהם, כפי שאמרו וְנָהִי בְּעֵינָיו כְּחַגְבִּים וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם. ולא רק את כוונתה הפשיטו, אלא גם את טעמה הכתוב בתורה הפשיטו: שנאמר לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי. ואם היו זוכרים את טעמה של המצווה היו יכולים להמית את היצר הרע, ולהיות תמימים. שכן השם הק' של ע"ב המתלווה למילה תִּזְכְּרוּ הוא מת"ה, או בהיפוך אותיות הת"ם, נכמובא בהמשך בפרשת ציצית. מת"ה מוֹרָה על המתת היצר הרע, הת"ם מוֹרָה על תמימות בעבודת ה'.

ומשהפשיטו את המצוה מכוונתה וטעמה, לא זכו לשמירתה. פרט לכלב ויהושע, שיותר ממה שהם שמרו על מצוות ציצית, מצוות ציצית שמרה עליהם בארבע כנפותיה, להיות דבקים בארבע כנפות הארץ, ובאמונה שיש מנהיג לבירה, על ידי ארבעת המלאכים הק' של שמות ע"ב היוצאים מן המלים וְעִשְׂיָתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, והם: והו דלי היש עלם. והו הוא שם השם כמשנה במסכת סוכה (מב.) אני והו הושיעה נא, דלי הוא השם הק' הדולה לנו את ישועתנו, היש עלם, הם המלאכים הממונים על חיזוק האמונה השלימה בדברים הנעלמים, וכפי שיבואר בסוף הקונטרס ביתר פירוט, ברמזי פרשת ציצית⁸.

יש ליתן את הדעת מדוע הזכיר הכתוב לְמַטֵּה אֲבֹתָיו. ולעומקו של מקרא יש לומר שזכות אבות עמדה להם. כלב הלך להשתטח על קברי אבות בחברון, וליהושע עמדה זכות יוסף הצדיק, אשר י-ה הושיעו מעצת אשת פוטיפר ואשר על כן נקרא יהוסף שנאמר "עֲדוֹת בְּיַחֲזִיק שְׁמוֹ (תהלים פא, ו)", אל תקרא שְׁמוֹ אלא שְׁמוֹ. שהקב"ה הוסיף ה' לשמו. ושמוא יש לומר כי מכאן למד משה להוסיף להושע י' כדי שיהיה גם אצלו י-ה בשמו, והיא לו כזכות אבות, והיינו לְמַטֵּה אֲבֹתָיו, שיהיה יהושע כמטח אֲבֹתָיו, כיוסף. ועל דרך הצח, ירמוז הכתוב לְמַטֵּה אֲבֹתָיו שבזכות האבות מְטֵה הקב"ה את האדם כלפי חסד ולכף זכות, ומצילו מכל עצות רעות. והיינו לְמַטֵּה אֲבֹתָיו. תְּשַׁלְּחוּ, אל תקרי תְּשַׁלְּחוּ אלא תְּשַׁלְּחוּ. אִישׁ אֶתְדוֹ הוּא כֻלָּב, אִישׁ אֶתְדוֹ הוּא יְהוֹשֻׁעַ, לכל אחד מהם תְּשַׁלְּחוּ לְמַטֵּה אֲבֹתָיו. להמשיך זכויותיו על פי מטה אבותיו.

יג כד **עַל אֲדוֹת הָאֲשָׁפוֹל** איריס ישראלי חידודי לשון בפרשת בהעלותך. "וְתִדְבֵר מְרִים וְאֶהְרֵן בְּמִשְׁהָ עַל אֲדוֹת הָאֲשָׁפָה הַכִּשִׁית אֲשֶׁר לְקַח" (במדבר יב, א) צירוף המילים על אודות פירושו 'על דבר', 'בעניין'. למעשה היה אפשר לוותר על המילה אודות, כגון בפסוק מפרשתנו: 'ותדבר מרים ואהרן במשה על האשה הכשית אשר לקח'. הוספת המילה אודות היא מעין הרחבה להבעת טיבו של הדבר, של האדם או של המעשה. בימינו רבים בוחרים לוותר דווקא על מילת היחס "על" ומסתפקים ב"אודות" לבדה. למשל: "כאן תוכלו לקבל מידע אודות החברה". המילה "אודות" לבדה נפוצה במיוחד באתרים במרשתת ככותרת לדף שבו מובא מידע על האתר (תרגום של about). השימוש ב"אודות", המשמיט דווקא את מילת היחס "על" שהיא הרכיב החשוב יותר, נחשב בקרב מתקני הלשון ללא-תקני. על-פי אתר האקדמיה ללשון העברית

יג ל זרע שמשון. וַיִּחַס כָּלֵב וּגּוֹ' אֶרֶץ אֲכָלָת יוֹשְׁבֵיהָ. יש לבאר מדוע אמרו המרגלים טענה זו רק לאחר דברי כלב, ולא סיפרו זאת מיד בתחילת דבריהם שהארץ אוכלת יושביה, דמתוך סדר הדברים כאן נראה שדבריהם היה כתשובה לדברי כלב, ויש לבאר מה אמר כלב שעל כך השיבו לו כן. ויש לומר דאיתא בזוהר (ח"ג דף קס:): שמשה רבינו מסר למרגלים את הכוונה של השם הוי"ה, כדי שאם יבואו הכנענים להרע להם, יכוונו בזה השם וינצלו מהכנענים ולא יפחדו מהם. ולפי"ז יש לפרש את סדר הפסוקים דזה היה תשובת כלב לבני ישראל על מה שהמרגלים הוציאו דיבת הארץ ואמרו וְהָעָרִים בְּצֻרוֹת וּגּוֹ' וְגַם יְלָדֵי הָעֵנָק רָאִינוּ שָׁם, דעל זה השיב כלב עֲלֵה נַעֲלָה וְנִרְשָׁנוּ אֲתָהּ כִּי יָכוֹל נוֹכַל לָהּ, שיש בדבריו סופי תבות שם 'הוי"ה', לרמוז להם שבכח שם זה אין להם לפחד מהכנענים כלל, כי ינצלו מהם וינצחו אותם. ולזה השיבו המרגלים דממה נפשך מוכרח שלא טוב הדבר לעלות לארץ ישראל, ואמרו ילא נוכל

⁸ א"ה. יש שם אריכות דברים בענייני תורת הנסתר, גליוננו לא נועד לזה. הרוצה יכול לקבלו אצלי או אצל הרב הכותב נר"ו. leshem895@gmail.com

לְעֹלֹת אֶל הָעַם כִּי חָזַק הוּא מִמֶּנּוּ, וכפי שאמרו [בבלי סוטה לה א ילקוט שמעוני כאן ובמקומות נוספים] 'אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם, והראיה היא, דבכל מקום שהלכנו היו הכנענים מקברים נשיאם כדי שיהיו טרודים באבלם, ולא ירגישו במרגלים. ומוכה, שאם הכנענים היו נלחמים עם בני ישראל, אז הכנענים היו מנצחים, שאם לא כן מדוע היה צריך הקב"ה לעשות נס שימות נשיאם, הלא אף אם ירגישו בהם הכנענים, לא יוכלו לעשות להם שום רע מכח כוונת השם הק' שמשה מסר להם. ועל כרחך צריך לומר שכביכול אין הקב"ה יכול לנצחם. ואם תאמרו דבאמת הטעם שמתו נשיאם לא היה כדי שיהיו טרודים באבלם, כי אכן לא היו זקוקים לכך מפני השם הק' שמשה מסר בידם, אלא הם מתו מפני שהגיע זמנם למות. א"כ שכל כך הרבה מתו פתאום, הרי היא אַרְצָן אַקְלַת יוֹשְׁבֵיהָ, וא"כ בודאי לא כדאי לעלות לשם שהארץ מקוללת. אכן לפי האמת הטעם שעשה הקב"ה כך, כי רצה לעשות ניסים אשר יותר קרובים אל הטבע.

יד לז **וַיִּמְתְּלוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצֵאֵי דְבַת הָאָרֶץ רָעָה** שולחן ערוך אורח חיים הלכות תענית תקפ ב (6) בי"ז באלול ב מתו מוציא דבת הארץ

בגליון הרב יהושע גריינימן נר"ו מפנה אל שו"ת הרא"ש כלל יג סימן כא ובה"ג כתב: בשבעה באלול מתו מוציא דבת הארץ; ואם על המרגלים הוא אומר, ק"ו (?) במהדורת מכון ירושלים אולי צ"ל קשה) על סדר המקראות, כי משמע שמתו קודם שאמר משה לישראל שימותו במדבר. ומסתמא משה לא המתין להתפלל על ישראל, ובט' באב התפלל, ואז אמר לו הקדוש ברוך הוא שימותו, ומשה אמר מיד לישראל, ואז אמרו ישראל: חטאנו, ועשו תשובה; והיאך ימותו המרגלים בשבעה באלול? וכי היו מוציאין דבה מט' באב עד שבעה באלול? ודבריו תמוהין; ושמה מוציא דבה אחרים. כפי הנראה הרא"ש ממאן לפרש שהם סבלו קרוב לחודש או לארבעים יום עד שמתו. בעלי המוסר לומדים מכאן שחטאם היה כה חמור שאע"פ שנתאמצו בתשובה, והם היו אנשים חשובים, לא נתקבלה תשובתם.

טו כד. הרב גור-אריה צור נר"ו. ושעיר-עזים אַחַד לְחַטָּת:

אַחַד לְחַטָּת. פירש רש"י חטת חסר אל"ף, שאינו כשאר חטאות. שכל חטאות שבתורה הבאות עם עולה, החטאת קודמת לעולה. וזו (חטאת על עבודה זרה), עולה קודמת לחטאת. ובשאר חטאות שהחטאת קודמת לעולה פירש רש"י (ויקרא ה'ז,) למה הדבר דומה לפרקליט שנכנס לרצות. ריצה פרקליט, נכנס דורון אחריו. ורצונו לומר שהחטאת הוא הפרקליט, והעולה היא הדורון.

ואם כן יש ליתן טעם בדבר, מדוע בחטאת עבודה זרה תהיה העולה קודמת לחטאת, ומדוע ינתן דורון למלך לפני שירצהו, עד כדי שתחסר האות אל"ף מהמלה חטאת, ותכתב חטת.

ולעומקו של מקרא יש לומר, שהבדל מהותי יש בין חטאות רגילות לחטאת של ע"ז. שבשאר חטאות אין הוא כופר בהקב"ה. אלא מכיר הוא בבורא עולם, רק נכשל ועבר על מצוותיו. ולכן ירצה להקב"ה תחילה בפרקליט חטאת, ולאחר מכן ישלח לו דורון עולה. אבל, בחטא ע"ז, הרי כפר בהקב"ה, ר"ל, ולכן לא יוכל לרצותו אלא אם כן יכיר בו תחילה. ולכן עליו להקריב תחילה עולה כליל לה;

(6) משנה ברורה (עם שער חציון): בי"ז באלול וכו' – כפי גרסת הבי"ש בשם הקדמונים הוא שבעה באלול. ואף דבתורה משמע כפי מה שאמרו חז"ל שנשתרבב לשונם עד טבורם קודם לזח הזמן י"ל דלא מתו תיכף ונמשך מחלתם עד זה הזמן [בי"ז]:

2 מגן אברהם: (פמ"ג) מתו מוציא כו' – וק' הא כתיב [ו]בְּאֶבְדֵי רְשָׁעִים רָנָה (משלי י"א) ואפשר דמסתמא שבו ולא זכו שתקבל תשובתם ולכן מתענים (בי"ז) ובשלה"ה כ' שהיו צדיקים ע"ש:

שעל ידי כך מראה למלך שמכיר הוא במציאותו. ורק אחרי שגילה את הכרתו בהקב"ה, יכול הוא לשלוח אליו פרקליט כדי לרצותו. והיא החטאת. ואשר על כן, נכתב בפסוק חטת חסר א'. שהאות א' מורה על אלופו של עולם. והעובד ע"ז החסיר הכרה באלופו של עולם. לכן עליו להקריב תחילה עולה, העולה כליל לה', והיא באה להעיד על אלופו של עולם שאין בלתי, ואח"כ יקריב חטאתו לרצותו.

עוד יש ליתן את הדעת מדוע נסמכה פרשת קרבן חטת של ע"ז לפרשת המרגלים, ולא נכתבה במקומה עם שאר הקרבנות בחומש ויקרא [פרק ה]. ויש לומר משום שנאמר לגבי המרגלים אַךְ בִּיהוָה אֱלֹהֵינוּ וְכִלְכִּלְנוּ בְּקַב"ה כְּעוֹבֵד ע"ז. לכן נסמכה פרשת קרבן ע"ז לעניין המרגלים.

טו לב אבני נזר. מְקֻשָּׁשׁ עֵצִים. הנה בנוגע חטא המקושש עצים שנתכוון לשם שמים (ע' תוס' ב"ב קיט: ד"ה אפילו), דכוונתו היה שיתקדש שם שמים ותתייקר מעלת השבת ע"י שיראו ישראל שנסקל. והקשה הפ"מ (??), דאם כן מצוה רבה עשה, ולמה נסקל. ויותר תמוה שמשה היה מסופק אם נתכפר חטאו ויהיה לבנותיו חלק ונחלה (ע' זוהר ח"ג דף קנז). [הרי נתכוון לשם שמים, וא"כ בודאי נתכפר חטאו].

א"ה. כדי להבין את דבריו, ואת הספק של מרע"ה. תלמוד בבלי מסכת שבת צו ב תנו רבנן: מקושש זה צלפחד, וכן הוא אומר ויהיו בני ישראל בַּמִּדְבָּר וימצאו איש [מְקֻשָּׁשׁ עֵצִים] וגו' ולהלן [בפרשת בנות צלפחד] הוא אומר אֲבִינוּ מֵת בַּמִּדְבָּר (במדבר כז, ג), מנה להלן צלפחד, אף כאן צלפחד, דברי רבי עקיבא. אמר לו רבי יהודה בן בתירא: עקיבא, בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין. אם כדבריך, התורה כיסתה ואתה מגלה אותה! ואם לאו – אתה מוציא לעז על אותו צדיק. עתה נמשיך בדברי האבני-נזר.

אך הטעם הוא, שהרי את השבת חילל ביום השבת, והטובה [שיתקדש שם שמים] לא היתה רק למחר כשנסקל, וא"כ נמצא דהשבת הכנה אל יום המחרת. ושבת שהוא מעין עוה"ב שהוא שלימות, לכן אין שבת מכין ליו"ט, כי זה גרעון במעלת השבת שלא להיות תכלית בעצמו רק הכנה ליו"ט [וכל שכן לימי חול]. ולכן ניחא המעשה שהובא (שבת קנז): בחסיד אחד שחישב בשבת איך לגדור שדהו ולא גדרה, ונעשה לו נס ועלתה בו צלף בשדהו. ואיתא בכתבי האר"י (ע' פתח עינים שם) דחסיד זה היה [גלגול] צלפחד המקושש, ועל כן "עלתה" (-היה עליה לנשמתו) בו צלף (רמז לשמו 'צלף חד'). ולפי מה שכתבתי יתבאר היטב, כי בזה שלא רצה שמחשבת שבת תועיל ליום חול, תיקן את החטא הנ"ל, דהתיקון הוא מעין החטא. (נאות הדשא ח"א עמוד צ"ד).

הפטרת שלח

גליון בסוד שיח שלח פג כותב ל"בסוד שיח" הרב חיים מיכאל ביברפלד שליט"א: לפני כשמונים שנה, בליל שבת קודש פרשת שלח, עלו כמידי שבוע בחירי ישיבת חברון לבית ראש הישיבה הגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל, לשמוע את שיחתו. באותו ליל שבת אמר הגר"י דבר מוסר, אשר ברבות הימים נדפס לראשונה, מיד אחרי פטירת הגר"י סרנא בשלהי תשכ"ט, ב"הנאמן" שהו"ל תלמידו המובהק מורי אבי, רבי פינחס ביברפלד זצ"ל ואח"כ בספר "דליות יחזקאל"י. והדברים בעינם עומדים גם היום.

⁹ א"ה. ע"י דליות יחזקאל חלק א בפרק על דור המדבר, הדברים מובאים שם, אבל הם חלק ממערכה ארוכה, כאן שיחה אחת או קטע משיחה.

שאל הגר"י סרנא: המרגלים אשר שלח משה רבנו, סבבו את הארץ ארבעים יום, נשאו עמהם אשכול מזור¹⁰, לא נתגלו בכלל על ידי יושבי הארץ וחזרו בשלום אל משלחיהם. כנגד זה – המרגלים אשר שלח יהושע (בהפטרה) לא יכלו למלא את שליחותם אפילו יום אחד. מיד נחשפו, והוצרכו להימלט על נפשם.

ואם כן – מרגלי פרשת שלח, היו צריכים לשוב ולומר לעם ולמשה רבנו, כי הארץ איננה מוגנת כלל וכלל, ותושביה אינם מתכוונים למלחמה. ואם כן קל יהיה להפתיעם ולכבוש את ארץ ישראל מידם. ואילו מרגליו של יהושע – היו יכולים לשוב ולומר, כי ארץ ישראל מוגנת היטב, ומתכוונת לקבל את פני עם ישראל על ידי צבא מצוין מאד, וראו כמה מהר נחשפנו! וראה זה פלא – מרגלי פרשת שלח (מלבד יהושע וכלב) חזרו ואמרו "לֹא נוּכַל לַעֲלוֹת אֶל הָעָם כִּי חָזָק הוּא מִמֶּנּוּ". ואילו מרגלי יהושע חזרו ואמרו "כִּי נָתַן ה' בְּיַדְנוּ אֶת כָּל הָאָרֶץ".

אמנם, אמר הגר"י סרנא זצ"ל. הכל תלוי במחשבת האדם. הריגול היה "ריגול הלב" של המרגלים, אשר ליבם היטוע (ס) לראות בכל הסימנים הטובים – אך רע. בשל סיבותיהם הם. ואילו המרגלים אשר שלח יהושע, ליבם הטהור היטה אותם לראות את האמת הטובה אשר היתה מובטחת לבני ישראל לכבוש את ארץ ישראל מאת העמים אשר ישבו בה.

וזהו, וְלֹא תִתְּרוּ אַחֲרָי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם, כי הלב הוא היכול להטעות את האדם לראות רע ומוקש גם בדבר טוב ומצוין. והלקח הוא ברור לכל אדם ללמוד מכאן לא לקבל נטיית לב רעה אשר יכולה לחבל בכל מעשה טוב אשר בא לפנינו. וזכרה להיות מתלמידי יהושע, כלב ופינחס (אשר היה המרגל השני יחד עם כלב, בשליחות יהושע) בברכה מרובה, חיים מיכאל. שבת שלום ומבורך / שאול יצחק שיף / רעננה

פִּן לְחַכְמֵי וְיַחֲסֵי-עוֹד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליוננו מופיע שם):

<http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע ונשמר באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p272195>

מאמרנו מופיע ונשמר באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

אם אתם מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתם מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים

בתובת: info@maanelashon.org

© בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכתבים ©

¹⁰ מסתבר שבצרו אותו רק לקראת חזרתם, וכן את הרימון ואת התאנה.